

FRÁSÖGN

af fundi Evrópuráðsþingsins í Strassborg 29. september til 3. október 2014.

Af hálfu Íslandsdeildar Evrópuráðsþingsins sóttu fundinn Karl Garðarsson, formaður, Brynjar Níelsson og Ögmundur Jónasson, auk Vilborgar Ásu Guðjónsdóttur ritara. Helstu mál á dagskrá voru kosningaefirlit í Tyrklandi, baráttan gegn nýnásisma og hægri öfgastefnu, mannréttindi flóttamannabarna og framvinda eftirlitsferlis þingsins. Þá fóru fram utandagskrárumræður um ástandið í Úkraínu og þá ógn sem stafar af samtökum sem kenna sig við íslamskt ríki (IS).

Á fyrsta degi þingsins voru mannréttindaverðlaun Václav Havel afhent Azeranum Anar Mammadli, stofnanda og formanns kosningaefirlits- og lýðræðisstofnunar í Aserbaídsjan. Mammadli var handtekinn í desember 2013 fyrir meinta misbeitingu valds og dæmdur til fimm og hálfis árs fangelsisvistar í maí sl. Laganefnd Evrópuráðsþingsins lítur svo á að með handtökunni og síðar dómnum séu stjórnvöld í Aserbaídsjan að refska Mammadli fyrir að opinbera gagnrýnar skoðanir sínar. Nefndin hefur fordæmt verknaðinn og kallað eftir að Mammadli verði tafarlaust leystur úr haldi.

Rætt var um eftirlit Evrópuráðsþingsins með forsetakosningunum í Tyrklandi 10. ágúst sl. Við eftirlit sitt setti þingið helst út á lagaumgjörð kosninganna, en að mati þingsins var ósamræmi í því hvernig lögum var beitt, bæði hvað varðaði stjórnsýsluna og eins umfjöllun fjölmiðla. Það jákvæða væri að nú í fyrsta sinn hefði 53 milljónum Tyrkja gefist tækifæri til að kjósa sér forseta í beinum almennum kosningum. Þá áttu frambjóðendur í fyrsta sinn kost á því að stunda kosningabaráttu á öðrum tungumálum en tyrknesku, t.d. kúrdísku.

Í ályktun um nýnásisma fordæmði þingið auknar vinsældir stjórnmalaflokka sem aðhyllast nýnásisma í Evrópu. Í tilmælum til ráðherranefndar Evrópuráðsins kallaði þingið eftir að nefndin hugaði að mögulegum leiðum til að samræma viðleitni aðildarríkja gegn hægri öfgastefnu. Þá var ráðherranefndin hvött til að styðja tillögu ungliðahreyfingar Evrópuráðsins um að gera daginn sem hryðjuverkaárásir voru gerðar í Osló og Útey í Noregi, 22. júlí 2011, að Evrópuþegi fyrir fórnarlömb hatursglæpa (e. European Day for Victims of Hate Crime).

Í umræðu um ástandið í Úkraínu kallaði Stefan Schennach, formaður eftirlitsnefndar þingsins, eftir varanlegu vopnahléi í landinu ásamt skilyrðislausum brottflutningi allra erlendra hermanna frá landinu. Þá kallaði hann eftir rannsókn á öllum þeim stríðsglæpum sem framdir hefðu verið í landinu og sagði að Úkraína væri á barmi mannúðarlegs neyðarástands. Mannréttindafulltrúi Evrópuráðsins, Nils Muiznieks, gaf þinginu skýrslu um stöðu mannréttindamála í Úkraínu. Hann talaði sérstaklega um ástandið á Krímskaga sem hann sagði afar slæmt, ekki síst fyrir krímverska tatara sem yrðu fyrir stöðugum árásum. Fjölmiðlafrelsi væri einnig alvarlega ógnað á skaganum. Fjöldi fólks sem væri á flotta innan Úkraínu færi vaxandi en samkvæmt nýjustu tölum væri fjöldinn nú 368 þúsund manns, þar af 350 þúsund í austurhluta landsins og 18 þúsund á Krímskaga. Í því sambandi væri ekki síst mikið áhyggjuefni að veður færi kólnandi í Úkraínu og stór hluti þessa fólks byggji í óupphituðum skýlum. Hann sagði frá mannréttindabrotum bæði aðskilnaðarsinna og úkraínskra öryggissveita, einna helst sjálfboðaliðasveita, í austurhluta landsins. Muiznieks kallaði eftir að alþjóðasamfélagið styddi við úkraínsk stjórnvöld, ekki einungis við mannúðar- og enduruppbyggingarþarfir landsins heldur einnig við viðleitni þeirra til að gera áætlanir til framtíðar, og ætti aðstoðin að vera veitt undir ströngum skilyrðum.

Í ályktun um þá ógn sem stafar af hryðjuverkasamtökum sem kenna sig við íslamskt ríki (IS) lét þingið í ljós djúpar áhyggjur af ástandinu og vakti sérstaka athygli á stöðu kristinna og annarra trúar- og þjóðernishópa í Mið austurlöndum almennt, sérstaklega í Írak og Sírlandi. Í tilmælum til ráðherranefndar Evrópuráðsins kallaði þingið eftir að nefndin vekti athygli ríkisstjórna aðildarríkja á þörfinni fyrir að auka mannúðaraðstoð til flóttamannabúða í Írak, Sírlandi, Jórdaníu, Líbanon og Tyrklandi.

Í ályktun um eftirlitsferli þingsins kallaði þingið eftir að eftirlitsnefnd þess geri nú reglubundin yfirlit yfir stöðu mála í þeim 33 aðildarríkjum sem sæta ekki formlegu eftirliti, í þeirri viðleitni að tryggja að ríkin uppfylli skuldbindingar sínar gagnvart Evrópuráðinu. Þingið ákvað jafnframt að eftir að formlegu eftirlitsferli lýkur verði aðildarríkjum nú sett tímamörk til að uppfylla útistandandi skuldbindingar. Ef ríkin standa ekki við þau tímamörk hefjist formlegt eftirlitsferli á ný. Ögmundur Jónasson tók þátt í umræðum um málið fyrir hönd flokkahóps síns og lagði áherslu á mikilvægi eftirlitsferlisins. Ferlið hefði þó ekki alltaf verið gallalaust eða hafið yfir gagnrýni. Pólitískur ágreiningur innan ríkja rataði oft inn í þingsal Evrópuráðsþingsins, sem væri skiljanlegt þegar mikið lægi við, en í þeim tilfellum væri ábyrgð annarra þingmanna mikil. Þegar þingmenn gangi inn í þingsal Evrópuráðsþingsins ættu þeir að hætta að vera fulltrúar ríkja og jafnvel stjórnmalaflokka. Þingmenn ættu ekki að spyrja hver það væri sem setti fram gagnrýni heldur einbeita sér að innihaldi gagnrýninnar og meta hvort hún væri sanngjörn og réttmædd. Allra mikilvægast væri að forðast tvífeldni. Eftirlitskerfi Evrópuráðsþingsins ætti að vera óaðskiljanlegur hluti af lýðræðisferlinu fyrir öll aðildarríki. Ekkert ríki væri gallalaust og öll ríki hefðu hag af gaumgæfulegri athugun vana.

Þá tók Ögmundur þátt í umræðu þingsins um góða stjórnunarhætti og aukin gæði menntunar og aukið vægi starfsmenntunar fyrir hönd flokkahóps síns. Hann lofaði meginrök skýrslunnar um stjórnunarhætti og gæði í menntakerfinu sem kallaði eftir sanngirni, kynjajafnrétti og jafnrétti almennt, samstöðu og samfélagslegri samheldni. Skýrslan kallaði einnig eftir víðtæku samstarfi við stofnanir eins og OECD, en talaði ekki um stéttarfélög í því sambandi sem Ögmundi sagði miður. Hann sagði enn fremur að hann hefði viljað að skýrslan kallaði eftir samstarfi við alþjóðleg samtök stéttarfélaganna kennara (e. Education International) og alþjóðleg samtök stéttarfélaganna starfsmanna ríkja (e. Public Services International). Í skýrslunni um starfsmenntun væri réttilega bent á að það væru mun meiri hræringar á atvinnumarkaðnum nú en áður og samfélagið væri sífellt að ganga í gegnum varanlegar breytingar. Það yrði að bregðast við því.

Loks tók Ögmundur þátt í umræðum um varðhald flóttamannabarna, fyrir hönd flokkahóps síns. Hann sagði allar helstu mannréttindastofnanir heims sammála um að ein helsta áskorun á sviði mannréttinda væru mannréttindi flóttamanna. Þingið hefði samþykkt ályktun um réttindi barna í þessu sambandi árið 2011 um að aldrei ætti að hneppa börn sem væru ein á flóttu í varðhald. Skýrsla þingsins nú segði okkur að mörg aðildarríki hefðu tekið skref til að binda enda á varðhald barna en þau hefðu ekki verið fullnægjandi og að tölfræðin í þessu sambandi væri kvíðvænleg, bæði í Evrópu og eins í öllum heiminum. Þau ríki sem hneppi börn í varðhald brjóti gegn hagsmunum og réttindum barnsins sem geti leitt til alvarlegs ævilangs skaða.

Af öðru sem var samþykkt á þinginu má nefna ályktun um ákjósanlega lækniþjónustu við brjóstakrabbameini, starfsemi Þróunarbanka Evrópu, skuldbindingar Albaníu gagnvart Evrópuráðinu, virkni lýðræðisstofnana í Georgíu og réttindi kvenna og horfur í samstarfi Evrópuráðsins við Miðjarðarhafsríkin Marokkó, Túnis, Egyptaland, Alsír og Líbíu. Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar Evrópuráðsþingsins og á vefsvæðinu www.assembly.coe.int.